

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

נושא השבוע: ערב פסח

החפטרה: "וערבה" (מלאכי ג)

פרשת צו - שבת הגדול

"ע" את אהרן ואת בניו לאמר" (י, ב)

אין צו אלא זרז מיד ולדורות (רש"י)

מכיוון שהמצווה (קרבן עולה) נועדה לדורות הרי היא צריכה זירוז לבל תתיישן, וצריכה היא להיעשות תמיד מתוך התלהבות והתחדשות כי טבע הבריות שדבר שנעשה שוב ושוב סופו שהופך לדבר שבשגרה וחביבותו מתמעטת.

הג הפסח בפתח וההכנות לקראתו מרובות וצריכות זירוז, לא נסחוב את העבודות עד לרגע האחרון, נעשה אותן בחביבות ובשמחה של מצוה ונתמקד בעיקר בסילוק החמץ.

גלות הגוף

בשנים שאחרי מלחמת העולם הראשונה שימש רבי משה פיינשטיין רב בעיר לובן שברוסיה.

באותה תקופה החלו הרוסים להציק ליהודים וניסו לעקור מהם כל זיק של יהדות. בעיקר לחמו ביהדות חברי ה"בסקציה", שהיו יהודים שהתנערו מיהדותם ר"ל, מלחמתם הגלויה נגד דת אבותם החלה ע"י לגלוגם על דינים ומנהגים יהודיים.

למשל בערב פסח שלחו לרב כיכר לחם, בליל יום כיפור היו עורכים התכנסויות שבהם היו מגישים מזון לא כשר, הם היו עורכים הפגנות נגד החיידרים והשיבות וכל הרבנים.

וברבות הימים הם הביאו לסגירת "החיידרים" ברוסיה ולימוד התורה הפך להיות פשע נגד המדינה... בדרשותיו שנשא בבית"כ התייחס רבי משה לגזירת המשטר החדש, בדרשה שנשא בשבת שלפני פסח בשנת תרפ"ד אמר: "אנו נגאלים במובן מסוים, אפילו בעת המצאנו בגלות, כי את רוחנו לא ניתן להגלות, אף אחד לא יוכל להיות אדון לרוחנו, כל הגזרות נגדנו יכולות להשפיע אך ורק על גופנו, דבר זה הוא סיבה לשמחה גדולה ביותר, לכן חייבים אנו לחגוג את חג הפסח בפאר והדר.. כי אין אנו עבדים.. אין לנו אדון אלא ה' לבדו".

זהירויות וזכורות ליום שישי ערב פסח!

5:15 (עלות השחר) – תחילת תענית בכורות, ומי שהוא בכור [או אב עבור בנו הקטן הבכור] אינו יכול לשותות לפני התפילה שהרי הוא בתענית עד שישתתף בסיום [ובסיום יאכל כזית מזונות או פירות].
אכילת מצה: אסור לאכול מצה בערב פסח [כדי שיהיה היכר לאכילתה בליל הסדר שהיא לשם מצוה] (שו"ע סע' תע"א ס"ב בהגמ"א, כה"ח ס"ק ח) אבל בליל יד בניסן (יום חמישי בלילה) מצד הדין מותר (כה"ח ס"ק כב, חז"ע ע"א) ויש מחמירים אף בלילה (כ"ח לו ס"ח). וקטן שאינו מבין את סיפור יציאת מצרים מותר להאכילו מצה בערב פסח (בהגמ"א).

10:12 (בבוקר) סוף זמן אכילת חמץ – בזמן זה אסור לאכול חמץ עד מוצאי החג האחרון [ובאיסור אכילת חמץ נכללים אפילו תינוקות בני יומם].

* עד שעה זו יש לצחצח שיניים, וכן מי שיש לו שיניים תותבות ינקם וירחצם היטב.

* לאחר זמן זה יש לאסוף את פתיתי החמץ מבדיקת החמץ, ולא לשכוח לנקות את השקית שבתוך שואב האבק מחמץ. * לאחסן את כלי החמץ שנותרו בארונות המתאימים.

11:28 סוף זמן שריפת חמץ – וראוי לא לחכות לרגע האחרון, טוב לקחת את הלולב והערבות לשריפת חמץ. את החמץ יפרוס כדי שתשלוט בו האש היטב, ואם אינו יכול לשרוף יפורר ויטיל

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * שעון קיץ * נא לא לעיין בתפילה * סוף זמן ק"ש 9:01-9:06

כניסת שבת: 6:35 יציאת שבת: 7:26 יציאת ש"ס ר"ת: 8:10

(חז"ע פסח לגר"ע יוסף ח"ב עמ' לא) [אך ישאירו ביצה אחת בקערה כיוון שיש סוד בשלמות הקערה עד "שולחן ערוך"] (כ"ח ס"א פ' לו סי' לז). ויש נוהגים לאוכלו ב"שולחן ערוך" (בסעודה) (עיין בהגמ"א סי' תע"ו ס"ב משנ"ב ס"ק י, תורת מועדים לגר"ד יוסף "שולחן ערוך" סי', נטע גבריאל פסח ח"ז פ"ה ס"א) כשאוכלו יאמרו "זכר לקרבן חגיגה" (שו"ע סי' תע"ג ס"ד, חז"ע ע"א).

רוחץ – יטול ידיו בלא ברכה ולכתחילה טוב לכוון שהנטילה הזו לא תפטור את חיוב הנטילה לסעודה (שו"ע סי' תע"ג ס"ו). טוב לא לדבר מהנטילה ועד אכילת הכרפס (חז"ע עמ' לז).

כרפס – יקח פחות מ-18 גר' ויטבלנו במי מלח או לימון ויקפיד שיהיה רוב מים [כדי שיהיה להם דין של טיבול במשקה]. בשעה שמבדק על הכרפס יכוון בברכת "בורא פרי האדמה" גם על המרור שאוכל אחר"כ (משנ"ב ע"א ס"ק נה). עדיף שבעל הבית יבדק ויוציא את כולם יד"ח.

מגיד – בקריאה יתכוין לקיים מצוות עשה מן התורה של סיפור יציאת מצרים, יש להקפיד שגם הנשים תאמרנה לכל הפחות את הקטעים: "פסח, מצה ומרור" (שם ס"ק א, חז"ע ע"א).

רחצה – יטול ידיו בברכה כדין נטילת ידים לפת ויכון קודם אכילתו לצאת יד"ח אכילת מצה.

מוציא מצה – בוצע מהשלמה העליונה ומן החתוכה שמתחתיו, מכל אחד כזית ויאכל שני הכזיתות ביחד, ובדיעבד אם אכל כזית אחד יוצא, ובמקום קצת צער אף לכתחילה מספיק כזית אחד. וכן אם בני ביתו מרובים ואין להם מספיק לחלק לכל אחד מהם שני כזיתות ממצות הסדר יכול לתת להם ממצה שמורה אחרת שמחוץ לשולחן ואז די בכזית לכל אחד ואין הכרח לתת לכל אחד מהם שני כזיתות מן המצות השמורות שמחוץ לשולחן (עמ' סה, סח).

מרור – יש לכוון בברכת "על אכילת מרור" גם את המרור שבכורך (ולא יבדק "האדמה"). זמן אכילת מצה ומרור בברכה עד חצות לילה ואם התעכב עד אחר חצות יאכלם בלי ברכת "מרור" [אבל "האדמה" יבדק] וברכת "מצה" לא יבדק [אבל "המוציא" יבדק] (חז"ע עמ' פא, משנ"ב ס"ק ו').

שולחן ערוך – לא ימלא כרסו בסעודה כדי שיאכל לאחריה את האפיקומן בתאבון (תורת מועדים עמ' קט). יש להתמנהג לאכול בלילה לאחרי חצות וצלו לקערת הסדר [אבל למחרת ביום מותר] (ולק"י פסח ח"ב עמ' נט).

צפון – יזהר לאכול את האפיקומן קודם חצות לילה 12:45 (שו"ע סי' תע"א ס"א), ובדיעבד יוצא יד"ח גם לאחר חצות (חז"ע עמ' קט). וכשאוכלו יאמרו: "זכר לקרבן פסח הנאכל על השובע" (כה"ח ע"א).

☒ אם שכח לאכול אפיקומן ונטל מים אחרונים אם נזכר:

* קודם ברכת המזון [אף אם אמר "הב לו ונברך"] יאכלנו בלא ברכה ואח"כ יבדק ברכת המזון.

* אחר ברכת המזון – יטול ידיו (בברכה אם אוכל כביצה [50 גר'] (הליכות עולם ח"א)) ויבדק המוציא ויאכל האפיקומן ויבדק ברהמ"ז על כוס שלישית ויבדק בורא פרי הגפן וישתה.

* אחר כוס שלישית – אם אכל בסעודה ממצות שמורות אינו צריך לחזור. ואם לא, יטול ידיו (בברכה אם אוכל כביצה) ויאכל האפיקומן ויבדק ברהמ"ז, אך לא יחזור וישתה כוס שלישית אלא ימשיך באמירת ההלל (חז"ע עמ' קי).

בדק – בברכת המזון לא יסב (ולק"י ח"ה עמ' תט). אחרי ברכת המזון אסור לדבר עד סיום שתיית כוס שלישית של ברכת המזון (שו"ע סי' קפ"ג ס"ב ו' משנ"ב ס"ק כ"א).

הלל – יש להיזהר לסיים את ההלל ושתיית כוס רביעית לפני חצות ואם נתאחר עד אחר חצות אעפ"כ יחתמו בברכת "יהללך" בשם ובמלכות (כה"ח סי' תע"א ס"ק יד, חז"ע ע"א).

אין להפסיק בדיבור מתחילת ההלל עד סיום שתיית כוס רביעית ויש להקפיד לשותות רביעית שלמה כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה (כ"ח פ"ד ס"ו כ"ט) ומי שלא הצליח/ה לשותות רביעית יבקש ממי ששותה רביעית שיוציאו בברכה אחרונה (משנ"ב סי' תע"ב ס"ק ל).

מידע לגבי נקודות להכשרת כלים באשדוד ובורות לטבילת כלים 08-8644452

ניתן למסור מוצרי חמץ להעברה לנזקקים משפ' בהן 08-8662418

למתפללי בתי הכנסת בחדרה: מאחר ולא נמצא אדם שיוכל להעביר אלכם את העלונים מאשדוד ולא נכנסו תרומות עבור משלוח בדואר לא נוכל להמשיך לשלוח אליכם את העלונים מצרכת הא"ח

להעיר ולעורר: ימי הנקיון המפרכים כמעט מאחורינו אך עלינו לא לשכוח את העיקר שהוא "ליל הסדר" שבשבילו טרחנו עד כה. אם נגיע אליו כשאנו עייפים ורדומים הפסדנו את העיקר לכן **חובה** שכל בני הבית כולל הבעל, האשה והילדים ישנו בצהרי ערב פסח ויאזרו כח לערב הגדול.

להעיר ולעורר: ימי חול המועד באים עלינו למובה ויש פעולות שאסור לעשותם בחול המועד לכן נקדים לעשותם כעת: כחפורות וגילוח, תשלוש חשבונות, כיבוס וכו'.

עם המעבר לשעון קיץ, לא לשכוח להזיז את שעוני השבת בבית ובבית הכנסת שעה קדימה.

משרדי "האחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

לים או יפוררנו וישפוך עליו חומר ניקוי עד שיפסד, ועל כל פנים אין לזרוק את החמץ סתם. אחר הביעור יבטל את החמץ [שמבטלים החמץ כעפר הארץ].

12:45 חצות יום – כל מלאכה שאסור לעשותה בחוה"מ אסור לעשות אחרי חצות [באופנים מסוימים קל יותר מחוה"מ] (חז"ע עמ' קפח) אפילו בחינם, מ"מ ע"י גוי (ש"ע סי' תס"א) או ע"י פועל ישראל עני שאין לו מה לאכול וזה לצורך המועד או דבר האבד וכדו' מותר לעשותה.

* משעה זו אסור לכבס בגדים [אבל מכונה שהפעילו לפני שעה זו יכולה להמשיך לעבוד עד סיום] אבל ע"י גוי מותר (חז"ע עמ' קל"א).

* אסור להסתפר ולהתגלח, אבל ע"י גוי או ע"י עצמו מותר אם שכח לפני חצות לעשות זאת (ס"ע).

* מותר לגהץ, לצחצח נעלים ולגזוז ציפורנים כבכל חול המועד (חז"ע עמ' ק"ג) ומותר לכתוב לעצמו דרך לימודו בלימוד תורה (ש"ע סי' צ).

* טוב לטבול במקווה טהרה אחר חצות יום * את הכלים החדשים הטעונים טבילה לטבול בבור טבילת כלים, והקונים תנור חדש יטבילו את התבניות [ועדיף להטביל כמה ימים קודם].

* יכין את החסה והכרפס מסוג "נקי מתולעים".

* יזכור להכין את פרטי הקערה ויכין את ה"כזיתות" (27 גר' וטוב ליקח קצת יותר (חז"ע עמ' ע"ג)) מצה וחסה מראש בשקיות כמספר המסובים [מטעמי נוחות]. [חסה = מס' מסובים $\times 2$, מצה = מס' מסובים $\times 4$ וכי"ב].

* יכין בקבוקי יין כנדרש ויבדוק שהכוסות לשתיית 4 כוסות מכילות שיעור רביעית [= 81 סמ"ק] (חז"ע עמ' ט"ז). ניתן למדוד עם בקבוק תינוק [כשר לפסח].

* השנה שליל פסח בשבת יכין את מי המלח או מי החומץ לפני השבת, ואם לא הכין כיוון שחל בשבת יכין מעט מי חומץ או מי מלח (משנ"ב סי' תע"ג ס"ק כ"א) [ואם משתמש במי לימון יש לסוחטו לפני שבת ולא בשבת].

5:52 שעה עשירית – החל משעה זו אין לאכול יותר מכביצה (50 גר') "מצה עשירה", ופחות מזה מותר רק במקום צורך גדול, מכל מקום מותר לאכול פירות וירקות ושאר תבשילים אף יותר מכביצה ובלבד שלא ימלא כרסו מהם (חז"ע עמ' קל"ה, עיין ש"ת סי' תע"ב ס"א-ב).

* יערך השולחן ומקומות הישיבה לפני שילך לביה"כ על מנת שיקדש מיד כשיבוא לביתו.

6:40 זמן הדלקת נרות וכניסת החג, והנשים מברכות "להדליק נר של שבת ויום טוב", וראוי שלא תברכנה "שהחיינו" בהדלקת הנרות (חז"ע עמ' כ"ה).

7:17 צאת הכוכבים – השנה שליל פסח חל בשבת אין לשליח ציבור לומר "ברכת מעין שבע" אחרי העמידה (ש"ע סי' תפ"ג ס"א) * בהגיע הלילה צריכות הנשים לומר "הלל שלם" עם ברכה, לפני תחילת הסדר (חז"ע עמ' ל"ג). * מזמן זה אפשר לקדש בשו"ב מביה"כ ואין צורך להמתין לר"ת (חז"ע עמ' א').

הלכות ליל הסדר

פינת ההלכה

א. ארבע מצוות חייבים בהם בליל הסדר: אכילת מצה, סיפור יציאת מצרים, אכילת מרור ושתיית ארבע כוסות. (ש"ע סי' תע"ב ס"א ס"ז, סי' תע"ג ס"ה, סי' תע"ד משנ"ב ס"ק מה).

- ב. נשים חייבות כאנשים בכל מצוות ופרטי ליל הסדר (ש"ע סי' תע"ב ס"ד) ויש לחנך גם קטנים שהגיעו לחינוך לכך (ש"ע סי' ט"ו) [כזית = 27 גר' וטוב קצת יותר (חז"ע ע"ג)].
- ג. את המצות (4 כזיתות) ו-4 כוסות יין צריך לאכול/לשתות בהסבה דוקא, (עיין ש"ע סי' תע"ב ס"ז, חז"ע עמ' ט). ואם לא הסב צריך לחזור לאכול/לשתות בהסבה [בלא ברכה] (ש"ע סי' ז).
- בכורך [הכזית השליש] אם אכל בלא הסבה וקשה עליו לחזור ולאכול שוב בהסבה פטור, אך המחמיר בכל זאת לאוכלו שוב בהסבה תבוא עליו ברכה (חז"ע פסח עמ' ק"א ס"ב).
- באפיקומן [הכזית הרביעית] אם אכל בלא הסבה יצא בדיעבד אם ברך כבר ברכת המזון, ואם עדיין לא ברך ואין האכילה קשה עליו חזרו ואכל בהסבה (חז"ע עמ' ק"ח). ונשים שאכלו או שתו בלא הסבה אינן צריכות לחזור בכלל (ס"ע ז).
- ד. אופן ההסבה – שיטה גופו לצד שמאל וישען אבל אם לא נשען [כגון: באויר] (אור לזיון ח"ג עמ' קנ"ד) או מיסב לצד אחר לא מועיל (ש"ע סי' ז) ושמאלו שהיטה לימין יצא בדיעבד (משנ"ב ס"ג).
- ה. מי שאינו יכול להשתמש בידו הימנית מסיבות רפואיות יסב על צד ימין בלי להישען כדי שיוכל להשתמש בידו השמאלית ובדיעבד שלא הסב יצא ידי חובה (חז"ע פסח עמ' ט).
- ו. **אכילת מצה**: בליל הסדר חייבים לאכול 4 כזיתות מצה [יש מצב שפחות], ב "**המוציא**" – שני כזיתות, ואם מצטער קצת או שהכזית לא ממצת עורך הסדר [ולהלן ב"המוציא מצה" עמ' אחרון] מספיק לכתחילה לאכול כזית אחד. ב"**כורך**" – כזית אחד. ב"**אפיקומן**" – כזית אחד, ויש מחמירים

- לאכול ממנו שני כזיתות [ואז יקח 18 גר' $\times 2$ בלבד]
- ✓ כל כזית יש לאכול לכתחילה בתוך 4 דקות ובדיעבד בתוך 7.5 דקות (חז"ע סוכות עמ' קי"ב בנ"אוריס) ולאכול לבד ללא תוספות מאכל עימו (אורחות יוסף עמ' קי"ג).
- ✓ ראוי לאכול ממצת יד שמורה דווקא ולא ממצת מכונה שמורה (כ"ה סי' תנ"ג ס"ק נ"ט, יח"ד ח"א סי' י"ד), ובשעת הדחק יוצא ידי חובה בכל מצה (ש"ע סי' תנ"ג ס"ד) כשרה לפסח.
- ✓ מותר לשקול את המצה בליל פסח עצמו (אבל לא במשקל חשמלי) (חז"ע עמ' ע"ג).
- ז. **שתיית ארבע כוסות**: ✓ חייבים לשתות ארבע כוסות בליל הסדר, וכל כוס במקומה כאמור בהגדה, ואם שתה שלא כסדר שנתקן אלא זה אחר זה מיד לא יצא ידי חובה (ש"ע סי' תע"ב ס"ח).
- ✓ ראוי להזהר שלא לשתות יין בין כוס ראשונה לשניה אלא במקום צורך גדול, ובין כוס שניה לשלישית רשאי לשתות (ש"ע סי' תנ"ג ס"ג) ובין כוס שלישית לרביעית לא ישתה יין (סי' תע"ב ס"א).
- ✓ כשהכוס מכילה רביעית – לכתחילה ישתה כל הכוס ובדיעבד אם שתה רובו יצא. ואם הכוס גדולה יותר לכתחילה ישתה את רוב הכוס [אפילו שהיא יותר מרביעית] ומן הדין די שישתה רביעית (חז"ע פסח עמ' ט"ז ס"ב, עיין ש"ע סי' תע"ב ס"ט ומשנ"ב ס"ט).
- ✓ ישתה כל כוס בבת אחת (ס"ס בהמ"א) ובדיעבד אם שתה לסירוגין בתוך 7.5 דקות יצא (חז"ע עמ' ט"ז).
- ✓ לפני כל שתיה צריך להדיח את הכוס במים (כ"ה סי' תע"ב ס"ק א'), [ואם הכוס נקיה אינו צריך ואעפ"כ טוב בכל זאת להדיחה (חז"ע עמ' ט"ז)] ונוהגים שכל אחד מוזג לחברו (ילקו"י ח"ה עמ' קפ"ז).
- ✓ מצוה לקחת יין אדום, ובשעת הדחק כשאין לו יין אחר יוצא ידי חובה גם ביין לבן (ש"ע סי' תע"ב ס"א). מי שקשה לו לשתות יין יכול לשתות יין מיץ ענבים (חז"ע עמ' ג').
- ח. **אכילת מרור**: ✓ לוקחים למרור חסה (ש"ע סי' תע"ב ס"ה, כ"ה סי' ס"ק ע"ה-ע"ו). ויש לקנות חסה וכרפס נקיים מתולעים עם השגחה כגון: של חסלט, ואעפ"כ טוב לעיין בהם (חז"ע עמ' ל"ג, כ"ה) מ"מ אם קנה מהשוק ולא בדקם, את הכרפס לא יאכל אלא ירק אחר (חז"ע עמ' ל"ה) ובחסה ישתמש רק בקלח ולא בעלים (חז"ע עמ' ל"ה) (ש"ע סי' תע"ב ס"א).
- ✓ חייבים לאכול 2 כזיתות מרור, ושיעור כל כזית 27 גר'. **כזית אחד** טובלים כולו בחרוסת ומנערים ואוכלים בלא הסבה. **ואת השני** כורך עם כזית מצה טובל בחרוסת ואוכל (ס"ע).
- ט. **סיפור יציאת מצרים**: ✓ מצות עשה מן התורה על האבא להסביר ולספר לבניו ובנותיו בלילה זה את סיפור יציאת מצרים ויארץ בתיאור הניסים והנפלאות שעשה לנו ה' (ילקו"י ח"ה עמ' ק"ג ס"ה-ס"ו) ולא יניחם בצד והמבוגרים יתעסקו לעצמם.
- ✓ מצוה לחלק לילדים מיני מתיקה כדי שלא ישנו ויראו שינוי וישאלו (ש"ע סי' ט"ז).
- ✓ ראוי שהאב יעיין בפירושים על ההגדה במשך השבוע, כדי שבליל הסדר יתמצא בסדר ההגדה ויוכל להסביר בצורה מקיפה את ההגדה לבני המשפחה (ז' ע"ה).
- י. **דין חולה**: ✓ מי שהיין מזיקו ויביאו לידי חולי פנימי או יפול למשכב פטור מ-4 כוסות, ויקדש על המצה (ילקו"י ח"ה עמ' ק"ג ס"ה) אבל אם רק כואב לו הראש קצת אינו פטור (משנ"ב סי' תע"ב ס"ק ל"ה) מ"מ אם אפשר ישתה יין מיץ ענבים (חז"ע עמ' י"ד). חולה שלא הסב בשתיה וקשה לו לחזור ולשתות בהסבה עלה לו (חז"ע עמ' קס"א-קס"ב).
- ✓ זקן או חולה או מי שיש לו כאב שיניים ואינו יכול לאכול את המצה מפאת קשיחות מותר לכתחילה לפוררה לפירורים דקים [ולא לרסקה כקמח!] ולאוכלה וכן מותר להשרותה ולרככה במים ולאוכלה והוא שלא נימוחה (חז"ע עמ' קס"ג, ש"ע סי' תס"א ס"ד, משנ"ב ס"ט).
- ✓ זקן או חולה שקשה עליהם אכילת המצה אפילו שהיא מפוררת, די שיאכל כזית מצה בתחילה ואח"כ כזית מרור, ולכורך יקח חתיכה קטנה של מצה וחתיכה קטנה של מרור ולאחר מכן יאכל כזית אפיקומן (חז"ע עמ' ד').
- ✓ שעור כזית לחולה או זקן שקשה להם לאכול את המצה הוא 18 גרם (חז"ע עמ' ע"ג).

קדש - * בברכת שהחיינו – יכונו כולם על: עצם היר"ט, על המצה, המרור וארבע כוסות, ועל שאר מצוות הלילה (סידור העי"ז) אשה שברכה שהחיינו בהדלקת נרות רשאית מן הדין לענות "אמן" בעת ברכת שהחיינו שבקידוש (ילקו"י ח"ה עמ' תמ"ג) והשנה שחל בשבת מוסיף בקידוש "ויכולו" (ש"ע סי' תנ"ג ס"א). יש נוהגים לאכול אחרי הקידוש את ה"ביצה" (ויברך "בורא נפשות" אם אוכל שיעור 27 גר') (תע"ב ס"א).

נקודות לתשומת לב בסדר ליל פסח